

3. *el-Müsned*. Hadisle ilgili olan bu eserin tek nüshası Zâhiriyye Kütüphanesi'ndedir (mecmua nr. 18/5, kısım 2, 3, 107^a-124^b). 4. *Kitâbü'l-Bir ve's-şıla*. Bilinen tek nüshası Zâhiriyye Kütüphanesi'nde (nr. 9) kayıtlıdır. 5. *es-Sünen fi'l-fıkḥ*. Günümüze ulaşmayan bu eserin adından, hadisleri fıkḥ bablarına göre tasnif eden bir eser olduğu anlaşılmaktadır. 6. *Kitâbü't-Tefsîr*. Kaynaklarda adı geçen bu eserin, devrin geleneği göz önünde tutularak bir rivayet tefsiri olduğu söylenebilir. 7. *Kitâbü't-Târîḥ*. Hadis ricâinden bahseden biyografik bir eser olduğu tahmin edilen bu eser de günümüze ulaşmamıştır. Kaynaklarda Abdullah b. Mübârek'e atfedilen ve kırk hadis* türünün ilk örneği olan *el-Erba'ûn ile Kitâbü'l-İsti'zân ve Kitâbü'l-Menâsik* adı eserler de günümüze ulaşmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA:

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, VII, 372; Buhârî, *et-Târîḥu'l-kebir* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, V, 212; İbn Ebû Hâtim, *Takdimetü'l-Cerḥ ve't-ta'dîl*, Haydarâbâd 1371/1952, s. 262-281; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-evliyâ*, Kahire 1394-99/1974-79 — Beyrut 1387/1967, IX, 162-190; Hatib, *Târîḥu Bağdâd*, Kahire 1349/1931, X, 152-169; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-sâfve* (nşr. Mahmûd Fâhûrî—Muhammed Kal'acî), Halep 1969-73 — Beyrut 1399/1979, IV, 134-147; Nevevî, *Teḥzîbü'l-esmâ*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-ilmîyye), I, 285-287; İbn Hallikân, *Vefeyât* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1968-72, III, 33-34; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VIII, 378-421; a.mlf., *Teḥzîbü'l-huḥfâz*, Haydarâbâd 1375-77/1955-58 — Beyrut, ts. (Dârü lhyâi't-tûrasi'l-Arabî), I, 273-279; a.mlf., *el-İber* (nşr. Ebû Hâcîr Muhammed Saîd), Beyrut 1405/1985, I, 217; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, Kahire 1351-58/1932-39 — Beyrut 1386/1966, X, 177-179; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-muḥḍiyye* (nşr. Abdülfettâḥ Muhammed el-Hulvî), Kahire 1398-99/1978-79, II, 324-326; İbnü'l-Cezerî, *Ğâyetü'n-nihâye* (nşr. G. Bergstraesser), Kahire 1351-52/1932-33, I, 446; İbn Hacer, *Teḥzîbü't-Teḥzîb*, V, 382-387; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb*, Kahire 1350-51, I, 295-297; Leknevî, *el-Fevâ'idü'l-behiyye*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), s. 103-104; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 256; Sezgin, *GAS*, I, 95; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstatrafe* (nşr. Muhammed el-Müntasır), Dimaşk 1383/1964, s. 48, 49, 51, 102; Abdülmecîd el-Muhtesib, *Abdullah b. Mübârek el-Mervezî*, Amman 1392/1972; Muhammed Osman Cemâlî, *Abdullah b. Mübârek el-İmâmü'l-kuḍve*, Dimaşk 1407/1987; R. G. Khoury, "Kitâb az-Zuhd wa-l-raḡâ'iq", *Arabica*, XIX/2, Leiden 1972, s. 196; Mustafa Fayda, "Kitâbü'l-Cihâd", *AÜİFD*, XXI (1976), s. 421-423; Mücâhid Mustafa Behcet, "Şi'rü'l-imâm el-Mücâhid 'Abdullah İbnü'l-Mübârek", *Mecelletü Ma'hedü'l-maḥḥûḥâtü'l-'Arabîyye*, XXVII, Kuveyt 1983, I, 9-72; II, 455-501; J. Robson, "Ibn al-Mubârak", *EJ*² (Fr.), III, 903.

Raşit Küçük

ABDULLAH b. NÂFİ'

(عبدالله بن نافع)

Ebû Muhammed Abdullâh b. Nâfi'
es-Sâiğ el-Mahzûmî
(ö. 206/822)

İmam Mâlik'in talebesi.

Zehebî'nin belirttiğine göre 120-130 (738-748) yılları arasında doğdu. Kırk yıl kadar İmam Mâlik'in ilim meclisine düzenli bir şekilde devam etti. Hocasının görüşlerinin tesbiti ve sonraki nesillere aktarılmasında büyük hizmeti oldu. Mâlik'in vefatından sonra Medine'de fetva mercii olan Abdullah b. Nâfi', hocasının görüşleri istikametinde fetva verdi. Mâlik'den ayrı olarak Leys, Üsâme b. Zeyd el-Leysî, İbn Ebû Zî'b, Süleyman b. Yezid el-Kâ'bî, Dâvûd b. Kays el-Ferrâ, İbn Ebû'z-Zinâd gibi değerli kişilerden hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de Kuteybe, Muhammed b. Abdullah b. Nümeir, Seleme b. Şebîb, Zübeyr b. Bekkâr, İbrâhîm b. Münzir, Yahyâ b. Yahyâ el-Minkârî ve daha başkaları rivayette bulunmuştur. 206 (822) yılı Ramazan ayında Medine'de vefat eden İbn Nâfi'in vefat tarihi bazı kaynaklarda 186 (802) olarak geçiyorsa da Zehebî bunun yanlış olduğunu belirtir.

Kaynaklar, Abdullah b. Nâfi'in fıkıhta, bilhassa İmam Mâlik'in görüş ve delillerine vukufta otorite ve güvenilir bir râvi olduğunda hemen hemen müttefikler. Ahmed b. Hanbel ve Ebû Dâvûd da Mâlik'in görüş ve hadislerini en iyi bilen İbn Nâfi' olduğunu belirtmişlerdir. Nitekim Sahnûn'un *Müdevvene* adlı eserinde, Mâlik'in görüşlerini tesbit ederken sık sık İbn Nâfi'e müracaat ettiği görülür. Ancak onun İbn Nâfi'den rivayetleri doğrudan olmayıp Eşeb vasıtasıyladır. Fıkıhtaki üstün mevkiine rağmen Buhârî, Ahmed b. Hanbel ve Ebû Hâtim gibi hadis otoriteleri, Abdullah b. Nâfi'in ezber yoluyla rivayet ettiği hadisler konusunda ihtiyatlı davranmakta ve yazıyla olan rivayetlerinin daha sahih olduğunu belirtmektedirler. *Şaḥîḥ-i Buhârî* dışında *Kütüb-i Sittet*'de rivayetleri yer alan Abdullah b. Nâfi', *el-Muvaḥḥa* da bir şerh yazmış ve bu şerhi kendisinden Yahyâ b. Yahyâ el-Minkârî rivayet etmiştir. Birçok fakih, babası kuyumcu (sâiğ) olan Abdullah b. Nâfi' es-Sâiğ ile Zübeyr b. Avâm'ın soyundan olan Abdullah b. Nâfi' ez-Zübeyrî'nin (ö. 216/831) aynı kimse olduğunu sanarak bunların rivayetlerini birbirine karıştırmıştır. Bu hatanın tabii

sonucu olarak bu iki kişiden gelen rivayetlerin birbirine zıt olduğu durumlar da, "İbn Nâfi'in o konuda İmam Mâlik'ten iki ayrı görüş naklettiği" şeklinde te'villere gidildiği, kaynaklarda dikkati çekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA:

İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 438; Buhârî, *et-Târîḥu'l-kebir* (nşr. Abdurrahman b. Yahyâ el-Yemânî v.dğr.), Haydarâbâd 1360-80/1941-60, V, 213; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, Haydarâbâd 1371-73/1952-53 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-ilmîyye), V, 183-184; Kâdî İyâz, *Tertîbü'l-medârik* (nşr. Ahmed Bukeyr Mahmûd), Beyrut 1387/1967, I, 47-48, 356-358; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, X, 371-374; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1382/1963, II, 513-514; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcû'l-müzhebb* (nşr. Muhammed el-Ahmedî), Kahire, ts. (Dârü't-Türâs), I, 409-410; İbn Hacer, *Teḥzîbü't-Teḥzîb*, VI, 51-52.

Ali BARDAKOĞLU

ABDULLAH NÂİLİ PAŞA

(ö. 1171/1758)

Osmanlı sadrazamı ve müellifi.

İstanbul'da doğdu. Hotin ağalığından emekli Halil Ağa'nın oğludur. Tahsilini tamamladıktan sonra 1713'te Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî'ne mülâzım olarak girdi. Daha sonra çeşitli memuriyetlere tayin edildi. 1730'da beylikçi kesedarı, 1736 Rus seferinde Babadağı ordugâhında bulunduğu sırada da beylikçi oldu. Aynı yıl İran-Rus seferi sırasında rikâb beylikçiliğine, bir süre sonra da teşrifatçılığa getirildi. Teşrifatçılığı döneminde hükûmdarın emriyle, çok karışık ve dağınık durumda olan teşrifat kanunlarını yeniden düzenledi. 1745'te teşrifatçılıkla birlikte kendisine tekrar beylikçilik verildi. İki yıl sonra reisülkütâb, 1754'te başdeftardar oldu. Hekimoğlu Ali Paşa'nın azli üzerine 19 Mart 1755'te sadrazamlığa getirildi. Sadârette üç ay kadar kalabildi, 24 Ağustos 1755'te azledilerek Sakız adasına sürüldü. Ancak kısa bir müddet sonra affedilerek Girit valiliğine tayin edildi, bu arada Kavala ve Selânik sancakları da kendisine arpalık olarak verildi. 1758'de kendi isteği üzerine Cidde valiliğine gönderildi. Hac için Mekke'ye giderken hastalanarak yolda vefat etti. Naaşı Medine'de Hz. Hatice'nin kabri yanına defnedildi.

Abdullah Nâilî Paşa'nın *Mukaddime-i Kavânîn-i Teşrifât*'tan başka, kıraat ilmiyle ilgili *el-İfâdetü'l-muknî'a fî kı-*